

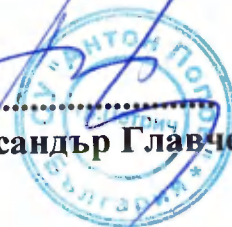

СРЕДНО УЧИЛИЩЕ „АНТОН ПОПОВ“

гр.Петрич, ул. „Тетово“ 8

тел. 089 3605256, e-mail: sou_anton_popov@mail.bg

Утвърждавам:.....
Директор- Александър Главчев

ВЪТРЕШНИ ПРАВИЛА

ЗА ПОЛУЧАВАНИЕ И УПРАВЛЕНИЕ НА ПОМОЩИ И ДАРЕНИЯ В СУ „АНТОН ПОПОВ“

I. Общи положения

Чл.1 Настоящите вътрешни правила уреждат реда и условията за получаване на дарения, направени от физически и юридически лица в полза на СУ „Антон Попов“, както и контрола при стопанисването и използването на даренията, а така също и спазване волята на дарителите.

Чл.2 Тези правила имат за цел да стимулират дарителството в полза на училището, като създадат прозрачни условия и процедури при получаване, стопанисване и използване на получените дарения.

Настоящите правила служат за предотвратяване извършването на злоупотреби с предоставените дарения, както и стриктното изпълнение на волята на дарителите при тяхното използване.

II. Дарители и видове дарения

Чл.3 Дарители на СУ „Антон Попов“ могат да бъдат всички български и чуждестранни физически и юридически лица с изключение на:

- Лица, осъдени с влязла в сила присъда
- Лица, обвинени в извършване на престъпление, до приключване на съдебното производство и оправдаването им

- Юридически лица, в чиито управителни или надзорни съвети участват горепосочените лица

Чл.4 СУ „Антон Попов“ може да приема дарения под формата на:

- Труд и услуги;
- Вещи;
- Парични средства;
- Недвижими имоти;
- Ползване на обекти на интелектуалната собственост;
- Ценни книжа.
- други

Чл.5 Не се приемат дарения:

- От анонимни дарители
- Дарения, които противоречат на морала и добрите нрави
- Парични средства, когато условие на дарението е избягване или заобикаляне на Закона за обществените поръчки или друг закон.

Чл.6 Дарения от СУ „Антон Попов“ се получават при условие, че чрез тях не се оказва пряко или косвено въздействие върху дейността на образователната институция.

Чл.7 Физически или юридически лица, направили дарение на училището **не се допускат до участие в какъвто и да е вид обществена поръчка в СУ „Антон Попов“ за съответната година.**

III. Ред за сключване на договор, приемане, управление и отчитане на дарение.

Чл.8 Даренията, получени от СУ „Антон Попов“ се оформят със Свидетелство за дарение, където са записани данни за дарения, дарителя, вида на дарението и неговата стойност **както и волята на дарителя** за използване на дарението.

Чл.9 (1) Договори за дарения могат да сключват Директора на образователната институция или упълномощено от него длъжностно лице.

(2) Договори за дарения на недвижими имоти се сключват единствено от Кмета на общината.

Чл.10 Свидетелство за дарение се изготвя в два еднообразни екземпляра, един за СУ „Антон Попов“ и един за дарителя, като друго копие от екземпляра се предоставя на главния счетоводител, с оглед осъществяване на системата за двойния подпис и счетоводното отразяване на същия.

Чл.11 Договорът за дарение се подписва от счетоводителя - като с подписът се документира осъщественият предварителен контрол за законосъобразност.

Чл. 12. Договорите за дарение се регистрират в три дневен срок от получаване на дарението в Книга за дарения в училището:

Чл.13 Съобразно вида и стойността на даренията се приемат, както следва:

- Дарения на имоти – от Кмета на Община Петрич
- Дарения на вещи , материали или труд – от Директора и/или председателя на Комисията по дарения в училище.

Чл.14 Даренията на имоти, приети от Общинския съвет на Община Петрич се обявяват задължително за публична общинска собственост.

Чл.15 Даренията във вид на вещи и труд, в случай че не са остойностени, се оценяват на базата на осреднени пазарни цени на съответните вещи и дейности от компетентни лица.

Чл.16 Даренията, получени от СУ „Антон Попов“ се записват в книга за даренията, където в отделни колони са записани:

- Дата на дарението
- Дарител
- Вид на дарението
- Количество, стойност
- Воля на дарителя

Чл.17 (1) Предаването, завеждането на отчет и разходването на дарението се извършва по реда на счетоводната политика на училището и действащите правила за счетоводната отчетност в бюджетните предприятия.

(2) При предаването на дарението се изготвя приемо - предавателен протокол в два екземпляра, по един за страните по договора. Протокола се прилага към материалите по преписката за сключване на договора.

Чл.19 За всяко получено дарение се съставя отчет за изразходването му:

(1) От Директора и/или Комисият по дарения

(3) Всяко досие/папка за получено дарение съдържа:

- копие на банково извлечение(*при условие, че дарението е в пари*);
- договор за дарение;
- благодарствено писмо;
- приемо - предавателен протокол;
- разходно - оправдателен документ – разходен касов ордер, платежно нареждане, списък на лица с право на парична сума или материали, искане за отпускане на материали и списък към искане за отпускане на материали и др.;
- отчет към дарителя за разходването дарение -
- Отчетът се изготвя и изпраща на дарителя от отговорното лице по ал.1 и ал.2, като съдържа документи(*от досието*), доказващи усвояването на дарението и целевото му предназначение.

Чл.20 Обект на счетоводно отразяване на дарения в натура в СУ „Антон Попов“ са онези, за които има сключен договор за дарение с дарител и приемно–предавателен протокол.

Чл.21 Даренията се ползват и управляват точно съгласно волята на дарителя

Чл.22 Бракуване на получени дарения в натура, които уронват достойнството на крайните получатели на дарението се осъществява чрез съответния законов способ от комисията по даренията в училище.

Чл.23 Контрол за спазване волята на дарителя при изразходване и ползване на даренията се осъществява от Директора на образователната институция, Председателя на комисията по дарения и счетоводителя ..

IV.Преходни и заключителни разпоредби

§1 Настоящите Правила са разгледани и приети на заседание на ПС, протокол № 20/08.09.2021 г.

§2 Настоящите правила влизат в сила от датата на утвърждаването им.

СРЕДНО УЧИЛИЩЕ „АНТОН ПОПОВ“
гр.Петрич, ул. „Тетово“ 8
тел. 089 3605256, e-mail: sou_anton_popov@abv.bg

Утвърждавам:
АЛЕКСАНДЪР ГЛАВЧЕВ
Директор

МЕХАНИЗЪМ

ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ТОРМОЗА И ИАСИЛИЕТО В СУ „АНТОН ПОПОВ“ ГР. ПЕТРИЧ

Разработен, съгласно Заповед № РД09-5906/28.12.2017 г. на Министъра на образованието и науката и приет на заседание на Педагогически съвет с протокол № 20 / 08.09.2021 г.

I. ИЗМЕРЕНИЯ НА НАСИЛИЕТО И ТОРМОЗА В УЧИЛИЩЕТО

Какво е насилие?

„**Насилие**” над дете е всеки акт на физическо, психическо или сексуално насилие, пренебрегване, търговска или друга експлоатация, водеща до действителна или вероятна вреда върху здравето, живота, развитието или достойнството на детето, което може да се осъществява в семейна, училищна и социална среда.

„**Физическо насилие**” е причиняване на телесна повреда, включително причиняване на болка или страдание, без разстройство на здравето.

„**Психическо насилие**” са всички действия, които могат да имат вредно въздействие върху психичното здраве и развитие на ученика, като подценяване, подигравателно отношение, заплаха, дискриминация, отхвърляне или други форми на отрицателно отношение, както и неспособността на родителя, настойника, нонечителя или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури подходяща подкрепяща среда.

„**Сексуално насилие**” е използването на дете за сексуално задоволяване. Сексуално насилие и злоупотреба над дете според определението на Световна здравна организация е „участието на дете в сексуални действия, които той или тя не разбира напълно и за които не е в състояние да даде информирано съгласие, или за които детето не е подготвено от гледна точка на развитието си и не може да даде съгласие, или които са в нарушение на законите или социалните табу на обществото”.

„**Пренебрегване**” е неуспехът на родителя, настойника и попечителя или на лицето, което полага грижи за ученика, да осигури развитието на ученика в една от следните области: здраве, образование, емоционално развитие, изхранване, осигуряване на дом и безопасност, когато е в състояние да го направи.

Насилието може да бъде от възрастен към дете, между деца и от дете към възрастен.

Какво е тормоз?

Тормозът е специфичен вид насилие сред учениците и е сред най-неуловимите форми на агресивно поведение и насилие. Но не всеки акт на насилие е тормоз. Тормозът между връстници е групов феномен. Случаите на тормоз се извършват в групова среда, в присъствието на други връстници и в отсъствието на възрастни. Професор д-р Дан Олвеус определя тормоза като „повтарящи се във времето негативни действия от страна на един или повече ученици, когато някой умишлено причинява или опитва да причини травма или дискомфорт на друг ученик чрез физически контакт, чрез думи или по друг начин.”

Тормозът, независимо от това как се упражнява, е много сериозно, оставащо травматични следи действие, защото тормозеният не може да се защити със собствени усилия. Тормозът не спира от само себе си, без външна намеса.

Ключови в разбирането за тормоза са следните **характеристики**:

- ✓ злонамерена проява, която има за цел да нарани или унижи ученик;
- ✓ извършва се от позиция на силата, като едната страна изнуждава доминиращата си позиция, за да нарани другата физически или психически, да я унижи или изолира;
- ✓ повтаря се многократно във времето, а не е еднократен и изолиран акт на насилие;

Проявите на тормоз най-общо могат да бъдат описани като:

Физически тормоз - например, блъскане, щипане, разрушаване, удряне, нанасяне на болка, стъпване, затваряне в някое помещение;

Психически тормоз - например, подмятане, подиграване, закачане, обиди, омаловажаване, заплахи, изнудване, повреждане на личните вещи, кражба и хвърляне на вещи, заплашителни погледи, ненериятелно следене; словесни изрази, които имат за цел да унижат и оскърбят детето на база раса, пол, религия, сексуалност, увреждане или друго, с което се подчертава различие от останалите. Когато е в група - под формата на изолиране, игнориране, изключване от групови дейности, избягване, одумване и разпространение на злобни слухове, натиск върху другите да не влизат в приятелски отношения с децата, обект на тормоз.

Сексуален тормоз - представлява всяка форма на нежелано словесно, несловесно или физическо поведение със сексуален характер, имащо за цел или водещо до нахърняване на достойнството на лицето, и по-специално създаване на смущаваща, враждебна, деградираща (принизяваща), унизителна или обидна обстановка. Включва измислянето на сексуализирани прякори или имена, коментари за външността на някой и подигравки със сексуално значение, ненуждащо докосване, бележки и надписи със сексуално съдържание и т.н. до не-екстремни форми на нападение и насилие.

Кибернасилие и Кибертормоз - насилие и тормоз, които се осъществяват в дигитална среда чрез дигитални устройства. Включват създаване и разпространение на обидни, заплашителни и подигравателни визуални материални, снимки и текстови съобщения, които уронват достойнството на детето или го унижават:

снимането на дете с мобилен телефон и свободното разпространяване на снимки или видеозапис без негово съгласие, кражба на самоличност/профили, обиди, разпространение на слухове в социалните мрежи и др. Ако ученик е въввлечен в рискова ситуация онлайн, това винаги има своите отражения в реалния му живот. Преживяванията за ученика могат да бъдат дори по-унизителни, тъй като кибертормозът не може да бъде прекратен веднага и е достъпен до много по-голям кръг хора.

Разлики между тормоз и закачки или игра между учениците

По-голямата част от ситуациите на тормоз могат да бъдат овладени от учителите, а някои - от самите ученици. Всяка намеса изисква внимателна преценка на ситуацията и нейната тежест. На първо място важно е да се разграничат случаите, когато не се касае за тормоз, а само за игра или приятелско премерване на силите между учениците. За целта е необходимо да се наблюдава поведението на учениците, включително и на тези, които само присъстват без активно да участват. Следното би могло да помогне за правилна оценка на ситуацията:

- ✓ Ако учениците се закачат, бутат или блъскат или си разменят шеги, като при това се смеят, разменят си ролите и позициите и никой от тях няма видимо доминиращо положение, а околните не им обръщат особено внимание, то най-вероятно става дума за игра.
- ✓ Ако един от учениците е видимо напрегнат, не се усмихва, опитва се да се махне, ако ролите не се сменят, а другият ученик е в постоянно доминираща позиция и това поведение привлича вниманието на околните, то най-вероятно става дума за тормоз,
- ✓ Ако ученикът не се чувства добре от закачките и подигравките, тогава поведението може да е тормоз.
- ✓ Ако ученикът, към когото са отправени подигравките, поисква от другия ученик да спре и той или тя не спират да се подиграват, тогава става въпрос за тормоз.
- ✓ Ако ученикът, който дразни, продължава да дразни или дразни отново и отново, това е тормоз.
- ✓ Ако дразненето е за нещо, което ученикът не може да променя (височина, носене на очила, телло, способност да чете, атлетически способности и пр.), тогава може да е тормоз.
- ✓ Ако има и други хора наоколо, които наблюдават ситуацията и се окуражават или се присъединяват към ситуацията на подигравки, това е тормоз.
- ✓ Ако единият ученик е по-силен или по-популярен, по-голям на възраст или по-властен, това може да е тормоз

Ако се касае просто за приятелска игра, учителят може да се намеси, за да предупреди учениците да внимават да не се наранят. Ако обаче наблюдаваното поведение може да бъде определено като тормоз, е необходимо да се предприемат съответните стъпки, описани в механизма.

Физическото насилие и тормоз са формите, които възрастните най-често забелязват и затова често мерките за справяне обикновено са насочени именно към тях. Психическото насилие и тормоз по-трудно могат да бъдат установени, тъй като не са така видими, а и учениците от своя страна, нямат нагласата да споделят с възрастните за своите преживявания.

Проблемът се задълбочава, когато психическото насилие и тормоз, като обидните думи и прякори, социалното изолиране и други се подценяват от възрастните и се считат за нормална част от процеса на социализация и израстване на децата. Ето защо е важно да се обърне внимание още при първите признаци за съществуването на насилие и тормоз.

Признаци, по които може да се разпознаят насилието и тормозът:

Разпознаването на насилие и тормоз включва следните физически и поведенчески признаци:

- ✓ различни по вид и цвят натъртвания, включително синини, постоянни или чести червени петна, включително от пръсти, насинени очи, следи от ухапване;
- ✓ неправдоподобни или объркани обяснения за травмите, включително едностранни отговори;
- ✓ безпокойство и крайности в поведението - от агресивност до пасивност;
- ✓ лоша представа за себе си - учениците смятат, че са заслужили насилието;
- ✓ прекалена отстъпчивост на ученика и оставяне без протест да се прави каквото и да било с него;
- ✓ влошаване на здравословното състояние, което включва прилошавания, главоболие, отпадналост;
- ✓ влошаване на успеха от обучението и чести отсъствия от училище;
- ✓ чести отсъствия от определени часове;
- ✓ ученикът може да стане затворен и изолиран, да не желае да контактува с връстниците си;
- ✓ агресивно поведение и/или поведение, насочено към привличане на вниманието, упорито непослушание, самонараняване;
- ✓ внезапни избухвания, които са необичайни за възрастта или за нивото на развитие на ученика;

- ✓ бягане и криене, включително зачестили бягства от училище;
- ✓ загуба на доверие, неучастие в общите занимания в училище, ниска самооценка;
- ✓ употреба на алкохол, медикаменти, занемаряване на външния вид;
- ✓ психоматични симптоми /болки в стомаха, главоболие, гадене, кошмари, нарушен сън /;
- ✓ прояви на сексуализирано поведение, нехарактерни за съответната възраст/
- ✓ наблюдават се промени в навиците или в използването на интернет и социалните мрежи;

II . УЧИЛИЩНА ПОЛИТИКА ЗА ПРЕВЕНЦИЯ И ИНТЕРВЕНЦИЯ НА НАСИЛИЕ И ТОРМОЗ

1.Принципи, ценности, философия

Училището по чл.2, ал. 3 от Закона за предучилищното и училищното образование самостоятелно разработва и прилага цялостна политика за:

- Подкрепа за личностно развитие на ученика;
- Изграждане на позитивен организационен климат;
- Утвърждаване на позитивна дисциплина;
- Развитие на училищната общност.

Политиката за превенция и интервенция на насилието и тормоза се основава на споделени ценности философия, норми, правила и традиции за участие и взаимодействие на директора, педагогически и непедагогическия персонал, родителите и учениците в изграждането на сигурна среда. Тя трябва да се базира на основни принципи и положения, да съдържа цели, стратегии, очаквани резултати и отговорности за всички участници в процеса на училищното образование.

Основни цели на политиката за превенция и интервенция на насилието са:

- ✓ Да създаде позитивна култура и климат в училището;
- ✓ Да повиши осведомеността на всички участници в процеса на училищното образование, че насилието е неприемливо поведение;
- ✓ Да разработи система за превенция, която създава условия за превантивна работа с класа и включва учениците в образователни дейности, семинари, работилници, които да ги запознават с различните форми на насилие и тормоз, да възпитават уважение и толерантност към различията, да развиват чувствителност към границите на другия, етика на взаимоотношенията, кое поведение е приемливо и кое - не, как да се реагира на неприемливо поведение, др.
- ✓ Да създаде система за интервенция като разработи или разясни съществуващи правила и процедури във връзка с всяка една проява на насилие и тормоз, вкл. по отношение на идентифициране и сигнализиране;
- ✓ Да създаде система за предоставяне на подкрепа за пострадалите и въвлечените в ситуациите на насилие и тормоз;
- ✓ Да развие устойчива система за изграждане на капацитет у всички участници в образователния процес под формата на обучителни дейности, механизми за сътрудничество с други, външни за училището служби, организации или институции, изграждане на ефективна система за дежурства и др.
- ✓ Да създава механизми за проследяване на ефективността от дейностите по превенция и интервенция.

В допълнение на принципите в системата на училищното образование по чл. 3, ал. 2 от ЗПУО, политиката за сигурна образователна среда се базира и на следните специфични принципи:

- Позитивна култура и климат, които:
 - ✓ приемат различията и разнообразието и се базират на принципите на приобщаващото образование;
 - ✓ дават възможност за развитие на сигурна среда, в която учениците открито споделят и обсъждат теми, свързани с насилието
 - ✓ насърчават взаимоотношения на уважение сред цялата общност;
- Ефективно лидерство;
- Прилагането на цялостен институционален подход;
- Споделено разбиране за насилието и тормоза и последиците;
- Подкрена и мотивиране на учениците и служителите, в т.ч. информиране, обучение, консултиране, супервизия и изграждане на капацитет за справяне с насилието;
- Въвеждане на образователни стратегии и дейности за превенция (вкл. мерки по информиране), които:
 - ✓ развиват емпатия, уважение и резиланс сред децата
 - ✓ ясно адресират агресивно поведение

- ✓ изграждат нулева толерантност към всички форми на насилие;
- Системност и регулярност при вписване, изясняване и прилагане на мерки и последващи действия в случаи на насилие и тормоз;
- Координация и последователни усилия от страна на училището за изграждане на мрежа от взаимовръзки и взаимодействия за изграждане на но-сигурна среда;
- Партньорство с родителите;
- Непрекъсната оценка и проследяване на ефективността на цялостната политика за превенция и интервенция на насилие и тормоз.

Причините за насилието са много и комплексни и училището не би могло да повлияе на всички. Но целта е успешно да се намалят тези фактори, които са свързани със средата в самата институция и които допринасят за проявата на насилие и агресивни модели на поведение. За сигурна образователна среда и нулева толерантност към насилие и тормоз са необходими:

- системни усилия за възпитаване у учениците на социални умения и нагласи, които не допускат насилие във взаимоотношенията;
- подобряване на физическата среда (с фокус върху стаите, столовата и санитарните помещения), която не съдържа предпоставка за изява на агресивното поведение и в същото време създава условия за формирането на класа като общност;
- работа с нагласите към ученето, които намаляват съревнователния елемент между учениците за сметка на екипната работа и споделяне на проблеми в общността на класа, както и проектна-базирано обучение, включително и изнесени дейности, които дават отлични резултати в тази посока;
- последователни стъпки за разбиране на последиците от насилието и тормоза и мерки за подкрепа на учениците за справяне с неприемливото поведение, които не наблягат на наказанието.

Цялостната училищна политика се реализира на равнище училище и на равнище клас, като на всяко едно от тези равнища се осъществяват дейности по превенция и интервенция (реакция).

Превенцията на насилие и тормоз включва комплекс от мерки, които имат за цел ограничаване и/или елиминирание на предпоставките и рисковите фактори, допринасящи за насилието. Превенцията поставя приоритет върху дейности на равнище клас, например създаване на правила на отношения в класа, морално възстановяване на щета, тематични дискусии, регулярно провеждани в часа на класа или по друго време. Дискусните са възможност в класа да се поставят за обсъждане въпроси, които вълнуват или смущават учениците, като по този начин се създава пространство за мислеле и отработване на агресията чрез говорене, разыгриване на ситуации, тяхното обсъждане и съответно осмисляне и развиване на нови умения и модели за ненасилствени отношения и поведение.

Интервенциите включват отговора на институцията при възникнали ситуации на насилие и тормоз. Това са последователни действия и мерки, които целят спиране и разрешаване на възникнала вече ситуация на насилие, тормоз и криза и се реализират като отчитат индивидуалните потребности на всеки ученик, въввлечен пряко или косвено в ситуацията, като се прилага принципът на най-добрия интерес на ученика.

2.Разработване на система от мерки за реализиране на сигурна образователна среда

2.1 Създаване на координационен съвет с ясни функции и делегирани отговорности, който да отговаря за планиране, проследяване и координиране на усилията за справяне с насилието и тормоза. Съветът се ръководи от заместник - директор и включва в състава си училищен психолог и учител.

2.2 Оценка на ситуацията

Оценката и анализирането на ситуацията са от значение за планирането на дейности за изграждане на сигурна образователна среда. Оценката съдържа описание на следното: До колко са запознати заинтересованите страни с темата за насилие и тормоз? Какви видове и форми на насилие и тормоз има в училището? Колко често те се проявяват? Къде са местата, на които най-често се случват? Кой са участниците? Как се е реагирало до момента? Какво следва да се предприеме, за да бъде реакцията ефективна? Оценката се организира от ръководството на училището и се осъществява от координационния съвет в началото на учебната година. За целта се използват редица инструменти, като специални въпросници, дискусии с участие на цялата училищна общност, учители и родители и др. Резултатите от оценката и наличието на проблем се представят от координационния съвет и се обсъждат на тематичен педагогически съвет, на който участие могат да вземат всички заинтересовани страни. Резултатите могат да се обсъдят и на родителските срещи, и в часовете на класа.

2.3 Изготвяне на план за превенция и интервенция на насилието и тормоза

Планът се изготвя и реализира от координационния съвет и се утвърждава от директора с продължителност

от една учебна година, като се актуализира в началото на всяка учебна година. Планът включва описание на всички дейности по превенция и интервенция на насилието и тормоза на ниво училище и ниво клас. В плана са очертани срокове и отговорности по изпълнение на дейностите по превенция и интервенция.

2.4. Планиране /актуализиране на дейности по превенция

2.4.1 Дейности по превенция на равнище училище

- Създаване/актуализиране на Етичен кодекс на училищната общност съгласно ЗПУО. Етичният кодекс на училищната общност включва всички участници в училищното образование.
- Създаване на Единни училищни правила, които да станат част от Правилника за дейността на училището. Този процес е от две стъпки:
1/ Изработване на правила на поведение и ценности от всеки клас;
2/ Обобщаване на правилата на училищно ниво и внасяне в Правилника за дейността на училището.
- Внасяне на промени в Правилника за дейността на училището при необходимост.
- Занознаване на цялата училищна общност с определението, проявлението и последиците от насилието и тормоза.
- Подобряване на системата от дежурства с оглед недопускане на насилие и тормоз.
- Повишаване квалификацията на педагогическия персонал за работа с програмите за превенция и справяне с насилието и тормоза.
- Информирание и актуализиране на информацията за наличните ресурси в общността - съществуващи услуги и програми за превенция и противодействие на насилието и тормоза в училището

2.4.2 Дейностите за превенция на ниво клас

- Учениците и класният ръководител създават правила за поведение на класа ;
- Обучителни дейности и работа с класа, в които водеща роля има класният ръководител. При работата на равнище клас следва да се прилагат всички форми на групово обучение, дискусии, решаване на казуси, ролеви игри, споделяне на опит, като се използват възможностите на учебната програма, вкл. теми от глобализираното, гражданското, екологичното, здравното, интеркултурното образование, часа на класа, различни извънкласни и извънучилищни дейности. Целта е да се създаде пространство, в което се говори открито за насилието и тормоза и се работи за формирането у учениците на нагласи и социални умения за здравословно и ненасилствено общуване, емпатия, толерантност и уважение към различията, решаване на конфликти и др. Основните теми могат да бъдат:
 1. Правата на децата и отговорностите, които те създават по отношение на околните.
 2. Ценностите - какво са, какви могат да бъдат, как се проявяват в поведението, как се прилагат в ежедневието?
 3. Какво представляват насилието и тормозът, разпознаваме ли ги, как можем и на кого да съобщаваме за случаи на насилие и тормоз?
 4. Какви са преживяванията на извършителя, последователите, потърпевшия и наблюдателите?
 5. Как се чувстваме, когато видим прояви на насилие и тормоз и какво правим ? Какво можем да направим?
 6. Използване на подход, ориентиран към учениците, на подхода за работа с връстници, осигуряване на условия за участие на учениците, които да станат естествените помощници при реализирането на дейностите по превенция (ползване на организацията на ученическите съвети, различни инициативи, идващи от учениците и др.);
 7. Провеждане на тематични родителски срещи.

2.5. Дейности по интервенция

2.5.1. Дейности по интервенция на ниво училище

Дейностите по интервенция на ниво училище задължително се включват в Годишния план за дейността на училището и се приемат на първия педагогически съвет за учебната година. Включват:

- **Водене на дневник със случаи и процедури за управление на информацията**

Дневникът със случаи се създава за целите на анализа и планирането на цялостна политика за превенция и интервенция на насилието и тормоза. В него се документират единствено ситуацията, съответстващи на второ и трето ниво според приетата класификация (Приложение 1), при които е необходима и намесата на координационния съвет. В Дневника със случаи се описва следната информация: дата, клас, участници, вид насилие и ниво, какво е предприето като действие, подпис на служителя.

На базата на вписаните ситуации, координационният съвет извършва анализ и оценка на риска от продължаване на насилието и тормоза. Координационният съвет е отговорен за анализа и разпознаването на ученици, които участват и се въличат в ситуации на насилие и тормоз, без значение дали извършват проявите или са пострадали от насилието. От анализа координационният съвет дава становище за индивидуална работа по случай с ученик, който се намира в ситуация на риск по смисъла на Закона за

закрила на детето и Закона за предучилищното и училищното образование, предлага мерки и конкретни интервенции, които могат да бъдат индивидуална, групова работа и др. Координационният съвет дава становище и насочва ученикът към допълнителна подкрепа за личностно развитие на ученик в риск. Дневникът се съхранява при психолога на училището.

- **Инициране на работа по случай, включително насочване на случая към други служби.**

При случаи от трето ниво, както и по преценка при случаи от второ ниво, незабавно се уведомява Дирекция „Социално подпомагане“ (Отдел „Закрила на детето“ - ОЗД) и/или полицията. Уведомените институции започват проверка на сигнала по реда на Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция (Приложение 3), в който следва да се включи представител на училището-учител, класен ръководител, училищен психолог. Индивидуалната работа по случай с ученик се осъществява интегрирано от мултидисциплинарен екип.

Всеки служител в училището е длъжен при установяване на случай на насилие и тормоз незабавно да уведоми директора на училището.

2.5.2 Дейности по интервенция на ниво клас - отнасят се до всички ситуации на насилие и тормоз според приетата класификация (Приложение 1).

- **Обсъждане между учениците и класния ръководител с цел изясняване на възникнал проблем, влиянието върху всички участници и свидетели, последствията, както и възможните решения.**
- **Съвместни действия между класен ръководител или учител и психолог и включване на външни специалисти.**

Може да се организират допълнителни занятия с целия клас с подкрепата на психолога. За целта би могъл да се покани и външен за училището специалист.

- **Използване на посредник при разрешаване на конфликта.**
- **Провеждане на тематична родителска среща.**

3. Работа с родители

Включването на родителите е важна част от реализирането на цялостната политика и важно условие за нейната ефективност. Съгласно училищната политика родителите се привличат като партньори в дейностите по превенция и интервенция.

Партньорството с родителите за съдействие по превенция на насилието и тормоза може да се осъществява чрез:

- ✓ Провеждане на тематична родителска среща, в която учителите да запознаят родителите с цялостната политика, да им се представят основните моменти в механизма и да се дискутира тяхната готовност да участват.
- ✓ Покана към родители, които да се включат, като представят своите професии, хобита, интереси, така че да направят видима връзката между образованието и приложението му в живота.
- ✓ Идентифициране на родители, които могат да бъдат посредници за осъществяване на връзка между училището и други организации и институции. Родителското съдействие може да има различни измерения, като:
 - родители - специалисти от областта на помагащите професии (психолози, социални работници, медиатори, лекари) или други професии, които могат да бъдат полезни и с чиято помощ могат да се реализират училищни инициативи
 - родители, изявили желание да се включат в групи за придружаване на определени групи деца по пътя от дома до училището
 - родители, изявили желание да бъдат посредници между училището и други организации и институции, когато това се налага

Партньорството с родителите в случаи на интервенция: Във всички случаи е необходимо родителите на участващите в ситуацията на насилие или тормоз ученици да бъдат уведомени за случилото се, както и за предприетите от училището действия за разрешаване на ситуацията. Насоки към учителя за разговор с родителите:

- ✓ Добре е разговорът да бъде започнат със силните страни на ученика и след това да се представи ситуацията. Това ще помогне за свалянето на напрежението още в началото.
- ✓ Добре е останалите родители от класа също да бъдат информирани за ситуацията и предприетите действия с цел изясняване на неизвестните и сваляне на напрежението. По този начин се ограничават различни интерпретации и спекулации поради непознаване на ситуацията. Родителите трябва да бъдат информирани, че критиките, обидите и negliжирането на другото дете или деца от тяхна страна са недопустими и само ще задълбочат конфликта.
- ✓ Разговорът трябва да бъде проведен на подходящо място, в партньорски взаимоотношения, като се

остави отворено пространство за споделяне на техните опасения и гледни точки; от разговора могат да бъдат изведени конкретни договорености - кой какво може да предприеме и какво се очаква като резултат. Конструктивно е учителят да дава конкретни препоръки на родителите какво биха могли да направят и да обсъжда дали това е според възможностите им. По преценка, учителят може да насочи родителите за консултация с училищния психолог, или с други специалисти при необходимост.

Насоки за работа с родители, когато не съдействат:

В случай, че родителите отказват да съдействат или по някакъв начин възпрепятстват действията на училището, учителят следва да се обърне към координационния съвет и случая да се обсъди.

4. Ресурсна обезпеченост

Ръководството на училището е необходимо да осигурява:

- ежегодно обучение на служителите по теми, свързани с насилието и тормоза;
- обучени специалисти за интервенция в ситуации на тормоз в институцията, а при липса на такива да се обърне към външни за институцията специалисти, които са обучени за интервенция в ситуации на тормоз;
- информация, материали по темата за насилието и тормоза в училището, информация за наличните ресурси в общността и други.

Приложения:

Приложение 1: Класификация на формите на насилие и тормоз и предприемане на съответни действия

Приложение 2: Насоки за интервенция

Приложение 3: Кога, кой и къде може да подава сигнал за дете в риск?

Приложение 4: Примерни инструменти за оценка

ПРИЛОЖЕНИЕ 2. НАСОКИ ЗА ИНТЕРВЕНЦИЯ

1. Прекратяване на ситуация на насилие и тормоз.
2. Подход за възстановяване на щетата.
3. Действия при тежък инцидент или при повторна ситуация на насилие или тормоз.
4. Насочване на ученика и неговите родители към програми и услуги в общността.
5. Действия при насилие на ученик срещу член на екипа на училището
6. Действията при насилие на възрастен срещу ученик

Намесата и справянето с конкретни ситуации на тормоз и насилие е част от цялостната политика на училището срещу насилието. Намесата на възрастните следва внимателно да се обмисли и планира. Тя трябва да бъде последователно прилагана от цялата училищна общност, за да бъде максимално ефективна. Важно е да не бъдат омаловажавани и първите прояви на влошаване на отношенията между учениците, както и поведението, което е неприемливо. Тези ситуации представляват първо ниво от приетата класификация (Приложение 1). Необходимо е още при най-малките сигнали и съмнения за тормоз да се предприемат стъпки, за да се предотврати ескалация на насилието и да се изпрати ясно послание, че такова поведение няма да бъде толерирано. Вниманието трябва да бъде насочено както към проявите на физически тормоз, така и към неговите социални и психологически измерения.

1. Прекратяване на ситуация на насилие и тормоз

Задължение на всеки служител на училището е да се намеси, за да прекрати ситуация на насилие/тормоз, на която е станал свидетел или за която е получил сигнал - от ученик, родител или друг служител от училището.

- в случай на физически тормоз учениците трябва да бъдат разделени и да се прекрати физическият контакт между тях незабавно; когато има опасност за живота на ученика и неговото здраве и може да

се използва разумна физическа сила под формата на избутване, издърпване, задържане на място.

- не трябва веднага да се разпитва за случилото се, да се обсъждат причините за насилието или да се изяснява ситуацията. Това може да се случи на по-късен етап. Важното е учителят ясно да обяви пред всички, че това е насилие и то е недопустимо поведение. В този момент не е добре да се разпитва за подробности и ученика, който е потърпевш, особено в присъствието на ученика, което е нанесъл насилието/тормоза и на други ученици, защото това може да урони неговото достойнство. Фокусът на интервенцията трябва да бъде насочен към учениците - свидетели на насилието, към средата, а не към активните участници и потърпевшите в ситуацията на насилие;
- когато става въпрос за първа проява, която не е тежка по отношение на нанесената вреда, може да се приложи подходът за възстановяване на щетата или да се наложи друга предварително съгласувана мярка.

2. Подход за възстановяване на щетата

Подходът за възстановяване на щетата се основава на принципа, че „всяка щета, нанесена на друг, трябва да бъде възстановена“ и включва съответните действия в тази посока. Важно е преди да се прилага подходът да бъде предварително съгласуван с цялата общност, включително и с учениците, и да бъде част от политиката на училището. Възстановяване на щетата е принцип, който предполага, че хората правят грешки. Грешките следва да бъдат поправени, като същевременно не се налагат наказания. Този принцип подчертава поемането на отговорност за неприемливо поведение и за позитивно решаване на проблема. Възстановяването на щетите успешно може да се прилага за материални и за нематериални щети.

Подходът за възстановяване на щетата изисква време и по-задълбочен разговор с ученика, който е извършил насилие, за да му се помогне да разбере какви са последствията от неговата постъпка. Поради тази причина е най-добре този подход да се приложи от учителя, класния ръководител, психолога. Важно е учителят със спокоен и умерен тон, както и с държанието си, да покаже ясно, че проблемът е в начина на поведение, а не в личността на самия ученик, и че се действа с оглед отново да се възстановят ценностите, към които цялото училище се придържа, а не за да бъде показан:

- като първа стъпка учителят/класният ръководител изслушва ученика. Не е желателно ученика да се изслушва съвместно с потърпевшия ученик;
- ключов момент във възстановяването на щетата е, че учителят/класният ръководител разговаря с ученика, а ученика сам предлага как ще поправи грешката си, с което отново ще се възстанови нарушената ценност. С това негово предложение трябва да се съгласи и детето, което е потърпевш от насилието. Този процес се медира от ангажирания в случая учител/класен ръководител, психолога
- след изясняване на ситуацията и постигане на договореност, учителят/класният ръководител за определен период от време проследява поведението на учениците и дава обратна връзка. Учителят може да потърси съдействие и от другите учители, които също да наблюдават поведението на учениците и да реагират своевременно. Психологът също може да подпомогне работата на учителя като наблюдават ученика във взаимоотношенията му с другите деца и дадат насоки за действията и мерките, които учителят да предприеме при необходимост;
- При преценка може да бъде насочено към услуги в общността (Насочване на детето и неговите родители към програми и услуги в общността).

3. Действия при инцидент, криза или при новторна ситуация на насилие или тормоз

При повторна ситуация на насилие или когато има случай на инцидент или криза се следват предписанията от механизма, описани в Приложение 1. Класификация на формите на тормоз и предприемане на съответни действия:

- при инциденти и кризи се препоръчва работа в групов формат (например работа с цял клас), като кризисната интервенция е от минимум 45 минути до 1 час и 30 мин. в определени рамки - затворено пространство, в което участниците не допускат нови лица, и др. Предлага се пространство, в което да се вентилират емоциите от преживяното и да се даде възможност за преработка. Най-подходящо е тази интервенция да бъде извършвана от психолога. Честа спонтанна реакция на възрастните е заставането на страната на „жертвата“ и наказване на „насилника“. Ключово при интервенцията на възрастните е приемането на разбирането, че детето, обект на тормоз, не се пуждае от състрадание, а детето, извършител на тормоз, не се пуждае от наказание, особено което го унижава, а от разбиране и емпатия (съпреживяване), за да може то да развие това чувство към другите,
- работата с ученици, които са обект на тормоз, трябва да бъде насочена към формиране на умения за справяне с подобно поведение. Важно е учителят/класният ръководител да поговори с ученика, по

възможност още същия ден (или веднага след като е разбрал за случая, ако се касае за ситуация, за която е паучил случайно) и да разбере какво точно се е случило. Ако е необходимо отделни факти могат допълнително и дискретно да бъдат проучени;

- погрешно е открито и публично пред другите ученици да се оказва подкрепа на потърпевшия ученик, защото това допълнително ще урони достойнството му пред неговите връстниците. При този първи разговор е важно да се предложи на ученика подкрепа, като се разговаря с него какво точно ще му помогне да се почувства сигурно;
- необходимо е да се подчертае поверителността на разговора, като се спомене кои ще бъдат уведомени за случилото се;
- ученика трябва да почувства доверие и сигурност за споделяне, което е особено важно ако насилието се повтори. Може да му се предложи да поговори с психолога в училище;
- не е препоръчително да се прави среща между ученика, върху който е упражнено насилието, и ученика, който е извършил насилието, с цел да се помирят и да се разберат. Такива срещи могат да доведат до неблагоприятни последици. При създаване на необходимите условия и след съответно обучение на специалистите в училище, може да се реализира медиация с цел възстановяване на емоционалната и моралната щета и взаимовръзките между учениците;
- наблюдавайте ученика в следващите дни, за да се уверите, че чувства и при необходимост отново разговаряйте с него;
- необходимо е да се работи с наблюдателите не само на нивото на превенцията, но и след ситуация на тормоз;
- не се отстраняват наблюдателите, когато се прекратява или управлява ситуация на тормоз, като всички, които са били там, следва да видят какво се прави съгласно правилата на институцията;
- валидират се правилата и етиката на поведението и се подкрепят тези, които са се намесили в защита ценностите на институцията. На останалите се споделя очакването да направят същото, ако се случи отново;
- насърчават се отговори на насилието с думи, търсене на помощ и съобщаване за случая;
- при преценка ученикът може да бъде насочен към услуги в общността.

4. Насочване на ученика и неговите родители към програми и услуги в общността

Насочването на ученика и неговите родители към консултация и психологическа работа следва да се осъществява от психолога. Насочващият трябва да е запознат с услугите в общността и да даде пълна и конкретна информация на родителите за възможните услуги и програми - къде може да се консултират, колко струват консултациите, какво представляват консултациите, какъв е метода на работа и т.н. Училището следва да разполага с актуална информация за наличните услуги в общността, като центрове за превенция и консултативни кабинети към местните комисии за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните, центрове за обществена подкрепа, комплекси за социални услуги, общински съвети по паркотичните вещества, програми, предлагани от неправителствени организации и др. Важно е насочването да се направи конкретно и с грижа, за да могат родителите и ученика да се възползват, а не да го приемат като мярка за наказание.

5. Действия при насилие на ученик срещу член на училищния екип

- Действието се прекратява незабавно от възрастен, който е в близост до мятото на извършеното насилие.
- Оказва се помощ, в случай че има пострадал/пострадали.
- Ученикът трябва да бъде отделен с оглед на възстановяване на сигурността. Отделянето на ученика може да бъде временно до успокояването му, осъществява се психологическо консултиране/кризисна интервенция.
- Уведомяват се родителите на ученика.
- С ученика започват дейности за установяване на причините, изясняване на ситуацията, оценка на проблема. С него задължително разговаря психолог, който дава становище след оценката на проблема и поведението за целите на вземането на решение за последиците от педагогическия съвет.
- Училището организира провеждане на педагогически съвет за вземане на решение за последващи действия. Обсъждат се възможни действия и се изготвя план за работа с ученика.

6. Действия при насилие на възрастен срещу ученик

- При насилие на възрастен над ученик незабавно се подава сигнал към ОЗД и/или полицията и се

свиква Координационния механизъм за дете в риск.

- Училището извършва последователни действия - описани в Приложение 3: Кога, кой и къде може да подава сигнал за дете в риск?
- С пострадалия ученик разговаря психолог, който прави оценка и изготвя становище.

ПРИЛОЖЕНИЕ 3: КОГА, КОЙ И КЪДЕ МОЖЕ ДА ПОДАВА СИГНАЛ ЗА ДЕТЕ В РИСК?

1. Кога се подава сигнал за дете в риск?

2. Кой подава сигнал за дете в риск или в ситуация на насилие и тормоз?

3. Къде може да се подава сигнал за дете в риск или в ситуация на насилие и тормоз?

1. Кога се подава сигнал за дете в риск?

Съгласно Закона за закрила на детето (чл. 7, ал.1) „Лице, на което стане известно, че дете се нуждае от закрила, е длъжно незабавно да уведоми дирекция „Социално подпомагане“, Държавната агенция за закрила на детето или Министерството на вътрешните работи.

Съгласно ал. 2 „Същото задължение има и всяко лице, на което това е станало известно във връзка с упражняваната от него професия или дейност, дори и ако то е обвързано с професионална тайна”,

2. Кой подава сигнал за дете в риск от насилие и тормоз?

При идентифициране на случаи на насилие и тормоз на ученици в училището директорът на институцията следва да бъде незабавно уведомен. От страна на училището сигналът се подава от директора.

Всеки служител в училище, който е станал свидетел на ситуация на насилие и тормоз, е длъжен незабавно да уведоми ОЗД и/или полицията.

Всеки ученик, учител и служител в училище може да подаде сигнал за насилие или тормоз и в пощенска кутия „Довери се!“, във фоаето на 1-вия етаж.

Съгласно Правилника за прилагане на Закона за закрила на детето (чл. 10, ал. 5) в случаите, отнасящи се до насилие над дете, се разглеждат и анонимни сигнали.

В случай на подозрение за ситуация на тормоз, всеки служител в училище може да проведе консултация, като се свърже с Националната телефонна линия за деца и разговаря с консултант на телефон: 116 111, а в ситуации на кибернасилие и кибертормоз - с Националния център за безопасен интернет на телефон: 124 123 или чрез сайта: www.safenet.bg.

3. Къде може да се подава сигнал за дете в риск от насилие и тормоз?

Към Държавната агенция за закрила на детето функционира Национална телефонна линия за деца 116 111, която работи 24 часа в денонощието. Линията е с национално покритие, достъпна от територията на цялата страна, папълно безплатна за обаждателите, независимо дали звънят от стационарен или мобилен телефон. Националната телефонна линия за деца предоставя консултиране, информиране и помощ по всякакви въпроси и проблеми, свързани с деца. Към нея при необходимост могат да се обръщат за съдействие и професионалисти. В случаи, касаещи насилие и тормоз в интернет (кибернасилие и кибертормоз), сигнал може да се подава към Националния център за безопасен интернет. Към центъра функционира консултативна линия, отворена в работните дни между 10,00 и 16,00 часа на телефон: 124 123, имейл: helpline@online.bg и чат в сайта: www.safenet.bg. Консултациите на линията са анонимни и на нея могат да се свързват както деца, така и професионалисти и родители.

Сигнал може да бъде подаден и към националния телефон за спешни повиквания: 112.

Според Координационния механизъм, в случай че сигналът за насилие бъде приет от някой от визираните органи за закрила - получен от дирекция „Социално подпомагане“ (отдел за закрила на детето), Държавната агенция за закрила на детето или Министерството на вътрешните работи, съгласно чл. 7 от Закона за закрила на детето той е длъжен да уведоми за това останалите незабавно до 1 час от регистриране на сигнала, включително по телефон и факс. Сигналът се изпраща в дирекция „Социално подпомагане“ по настоящия адрес на детето. Съгласно Координационния механизъм във всеки един отдел „Закрила на детето“ при дирекция „Социално подпомагане“ началникът на отдела е на разположение, като той определя отговорен социален работник. В отдел „Закрила на детето“ определеният отговорен социален работник извършва проверката на сигнала до 24 часа от неговото постъпване.

При проучването на сигнала социалният работник може да потърси съдействие от страна на училището - информация за ученика, за взаимоотношенията му с останалите ученици, впечатленията на учителите, т.е. информация, с която да бъде направена оценка на случая. При проучването на сигнала и предприемането на действия се изисква работа в екип от страна на различни специалисти, за да се направи точна оценка и да бъдат съгласувани действията на различните специалисти.

В случай че бъде установен риск за детето, трябва да бъдат предприети мерки за закрила и да започне работа

по случая. Изготвя се общ план, в който се описват планираните мерки, като социалният работник е отговорен и следи за изпълнението на плана. Мултидисциплинарният екип на местно равнище следва да си постави единна стратегическа цел, за постигането на която следва да изготви съвместен план за действие с разписани конкретни задачи със срок за изпълнение. Всеки един от посочените по-горе участници в мултидисциплинарния екип набелязва и предлага на останалите от екипа конкретни задачи по случая, които да изпълни съобразно собствените си правомощия и в съответствие с нормативната уредба. Конкретните задачи за изпълнение следва да бъдат зададени така, че да може всеки участник да действа съобразно оперативната си самостоятелност, като изпълнението на конкретните дейности и задачи бъде подкрепено със съдействието на останалите участници и в същото време това да спомогне за крайния резултат - дългосрочна цел, която трябва да гарантира в най-голяма степен интереса на засегнатото дете.

АЛГОРИТЪМ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА МЕХАНИЗМА ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ТОРМОЗА И НАСИЛИЕТО В УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

1. Запознаване на педагогическите специалисти и останалите служители с Механизма за противодействие на тормоза и насилието в училище по ред, определен от директора.
2. Актуализиране на училищната политика в съответствие с препоръките, описани в Механизма.
3. Създаване на Координационен съвет със заповед на директора на училището.
4. Извършване на „оценка на ситуацията“ в началото на учебната година и анализ на резултатите от Координационния съвет.
5. Актуализиране на едногодишен план от Координационния съвет на базата на резултатите от „оценката на ситуацията“ и спецификата на училището. Планът съдържа ясни срокове, ангажименти и отговорности за дейностите по превенция и интервенция на насилието и тормоза, като следва няколко задължителни стъпки:
 - 5.1. Действия за превенция
 - ✓ Актуализиране на Етичен кодекс на училището;
 - ✓ Актуализиране на правила в Правилника за дейността на училището на ниво училище и на ниво клас;
 - ✓ Осигуряване на участие на учениците в подготовката, организирането и реализирането на дейностите по превенция;
 - ✓ Планиране на конкретни дейности по превенция на ниво клас - отбелязване на празници, участие в инициативи и др.
 - ✓ Планиране на конкретни дейности за реализиране на партньорство с родители - провеждане на тематични срещи, организиране на работилници за родители и др.
 - 5.2. Дейности за интервенция
 - ✓ Актуализиране на процедури за действие при инциденти, работа по случай, включително насочване към услуги;
 - ✓ Въвеждане на Дневник за случаи на насилие и тормоз за съответната учебна година. Всяка, описана в дневника ситуация, съдържа следната информация: дата, клас, участници, вид насилие и ниво, какво е предприето като действие, подпис на служителя
6. Изготвяне на годишен доклад от Координационния съвет и препоръки за създаване на по-сигурна образователна среда до ръководството на училището.